

Motion till riksdagen

1985/86:Bo423

Anders G. Högmark och Bertil Danielsson (m)

Ersättningen vid avstående av mark för allmänna ändamål

I det moderna samhället har det allmänna, stat och kommun, ställt anspråk på att förvärva alltmer av enskild mark. Uppfattningen om omfattningen av dessa anspråk kan variera utifrån skilda värderingar och samhällssyn. Men detta oaktat kommer alltid det allmänna att för vissa samhällsnyttiga ändamål såsom vägar, kraftledning, serviceledningar etc. behöva lösa in eller byta mark med enskilda markinnehavare.

Regeringsformens 2 kap. 18 § slår fast att om det allmänna tar mark i anspråk skall ersättning utgå enligt lag.

Under årens lopp har tillkommit en mängd lagar som i detalj reglerar för vilket ändamål och på vilket sätt mark får tas i anspråk och ersättning utgå.

Det är angeläget att man genom en ändamålsenlig och, vad gäller ersättningsfrågorna, generös lagstiftning kan minimera besvären för den enskilde markägaren, då denne tvingas avstå mark för allmänna ändamål.

Gällande regler, som främst tillerkänner överlåtaren av mark ersättning i form av pengar, fungerar bl. a. mot bakgrund av nuvarande skattesystem mindre väl på några punkter.

Enligt vår uppfattning bör utgångspunkter vid ersättningsfrågornas reglering vara att den som enligt gällande lag tvingas avstå mark skall ha en större rätt än för närvarande att själv välja form av ersättning för det intrång han åsamkats. Ett sådant synsätt bör, som vi ser det, innebära en större möjlighet att få någon form av lämplig ersättningsmark, där rimliga praktiska förutsättningar föreligger.

Flera vägar för att markera den enskildes rätt skulle vara tänkbara att beträda. Vi vill här ge exempel på ett par: Gällande lagstiftning kunde kompletteras med en rätt till ersättningsmark för den som tvingas avhända sig mark. För att möjliggöra en sådan rätt borde domänverket i sin verksamhetsinstruktion klart få inskrivet skyldigheten att vid denna typ av markaffärer medverka till att ställa ersättningsmark till förfogande.

Vidare borde lantbruksnämnden i sin instruktion få inskrivet skyldigheten att aktivt biträda parterna, det allmänna och den enskilde markägaren, vid bytes- och kompensationsaffärer. Både genom sin goda överblick över fastighetsmarknaden samt rullande innehav av fastigheter, skulle lantbruksnämnderna kunna spela en viktig roll i arbetet att ta fram och erbjuda lämplig ersättningsmark. Den som avstår mark borde också ha visst företräde i förvärsärenden.

Genom ändringar i denna riktning av gällande författningar och verksamhetsinstruktioner, borde frågorna om ersättningsmark kunna få en för såväl den

enskilde markinnehavaren som det allmänna smidigare och rättvisare reglering.

Det bör ankomma på regeringen att göra en översyn av tillämplig lagstiftning samt aktuella instruktioner för domänverket och lantbruksnämnden samt förelägga riksdagen förslag om erforderliga förändringar för att uppnå vad som ovan redovisats för att förbättra och stärka den enskildes rätt och begränsa hans skada vid intrång från det allmännas sida.

Då den enskilde markinnehavaren får ut ersättning i form av pengar uppstår ofta betydande skatteproblem. Eftersom dessa belopp ofta är av engångskaraktär och ibland ganska betydande i storlek har markägaren små möjligheter att planera in dem i sin totala ekonomi utan onormala skattekonsekvenser.

Starka skäl talar därför för att denna typ av ersättningar taxeringsmässigt får fördelas över en längre tidsperiod.

Det kan finnas olika tekniker att tillgodose detta syfte. En idé skulle kunna vara att inrätta någon form av "ersättningskonton" där ersättningar av detta slag placerades ungefär analogt med skogskontona. Beroende på beloppets storlek kunde uttagen därefter beskattas över en 5–20-årsperiod.

Det bör ankomma på regeringen att för riksdagen redovisa förslag som tillgodoser detta syfte.

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om översyn av dels gällande ersättningsregler vid inlösen av mark från enskild markinnehavare, dels domänverkets och lantbruksnämndens instruktion vad avser medverkan i markaffärer som rör inlösen av mark från enskild i enlighet med vad som i motionen anförts,

[2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förändringar i skattelagstiftningen i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.¹]

Stockholm den 23 januari 1986

Anders G Högmark (m)

Bertil Danielsson (m)

¹ 1985/86:Sk327.